

PRENUMERATIONS-
Helt år . . . kr. 4.00
Halft år . . . 2.00
Kvarter . . . 1.00
Nöad . . . 0.50
Prenumeration kalla post-
kontor i Sverige och gränslän-
derna. Utan för skilnad mellan
postkontor och postkontor.
Redaktion och Expedition
Södra Hamngatan 2.

VILDEN

GÖTEBORGS - TIDNINGEN -

VECKOBLAD FÖR INTELLIGENS OCH KULTUR

ANSLAGS-
Före tecken: 25 öre per non-
pareille-rad.
Efter tecken: 20 öre.
Tryckan: 10.000 ex.
Lösenummer 19 öre.
Huvudexpedition
i Stockholm:
Mäster Samuelsgatan 12.
K. Klemming.

1896. No 1.

Göteborg, Väst. Zachrissons Boktryckeri, 1896.

UTGIVARE: AXEL LUNDEGÅRD.

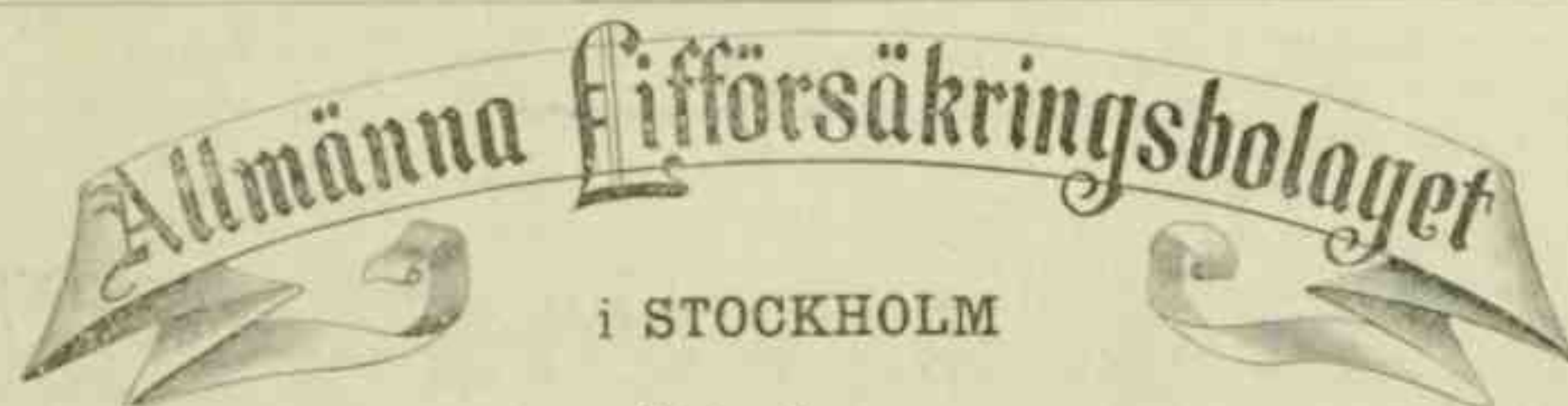
Lördagen den 5 December.

GUSTAF JOULINS Hyrkuskverk, Stockholm.

Vid inträffande kyla
Alla åkdon uppvärmda.

L. BÖRJESSONS Porter.

(Nord. A. B. 9829.) 9

i STOCKHOLM

Hufvudkontor:

Johnson & Bogren,
Göteborg.

Göta-Hallen, St. Salutorget 1.
Viner & Spirituosa

i parti och minnt
allt i yppersta kvalitet och
till billigaste priser.
(Nord. A. B. 9834.) 18.

Bröderna Hals
Pianos

och Flyglar. Prisbelönda med hög-
sta priser. Solidaste arbete, stor och
skön ton. Lägsta priser. Säljas på
bekväma villkor. Öfver 12,800
piano tillverkade. Fabrikens priser.
Depot 1.

G. MALMGRENS Instrumenthandel,
Göteborg.
(Nord. A. B. 9835.) 12.

10 Vasagatan 10.

ALFA blott hos detta bolag.

BARN-försäkringar, fullstän-
diga endast hos detta bolag, som
i Sverige infört detta försäkrings-
sätt.

Andra LIF-försäkringar af alla
slag med särdeles goda vinstvil-
kor för de försäkrade.

Närmare meddela bolagets ombud.
(S. G. A. 37,733.) 28

Torr
Batavia-Punsch Nr 1.
Prisbelönt af fem utställningar.
Expedieras äfven från lager i Hamburg.

Champagne-Cognac.

Egen tappning.
* Kr. 2:— pr but.
* " 2:50
* " 3:—
* " 3:50

Whisky
"Northern Light."
God kvalitet å Kr. 2:50 pr but.

I öfrigt föra vi ett välsorterat lager af
alla i en första klassens Vin- och Spirituosa-
affär förekommande märken, hvar för kom-
plett priskurant på begäran utlemnas.
Basta kvalitet. * Billigaste priser.
Parti- och Minutförsäljning.

Fredr. Ingelman & Co.,
Etablerade 1841.
Kungsgatan 19, GÖTEBORG.
Rikstelefon 16 76. Allmänna 301.
(Nord. A. B. 9832.) 24

LYCKHOLMS ÖL

rekommenderas.

(Nord. A. B. 9827.) 7

Kommissionärer för Vilden

antagas å alla större
orter inom Sverige, Nor-
ge och Finland.

Expeditionen af Vilden.
Göteborg.

L. Börjessons Lageröl.

(Nord. A. B. 9830.) 10

W. & A. GILBEY

försälde under förra året 7,000,000 buteljer spirituosa
däraf hufvudsakligen:

Provost & Glen Scot WHISKY

Säljas i origal låda å 12 buteljer.

Order upptagas i Göteborg för hela Sverige af

ALEX. BARCLAY.

(Nord. A. B. 9837.) 21.

Confection engros

J. A. Wettergren & Co.

(Fredr. Holm)

Göteborg.

(Nord. A. B. 9835.) 14

Göteborgs Mek. Verkstads

Exposition (Skeppsbron.)

Erbjuder sitt rikhaltiga lager af

Hushållsartiklar och Kökssaker.

Rikstelefon 247. Begär priskurant.

(Nord. A. B. 9838.) 16.

Vildens anmälan

skall icke smyckas af vackra löften
och tomma ord!

Det händer väl många, det som
händer mig. Man sitter är efter är
i sitt lugna hem, betraktar dagens
företeelser på afstånd och ler åt de
fäktande marionetternas bränder.
Man har sin egen värld för sig och
det växer blommor i rabatten där-
utanför. Då ser man en dag, att
blommorna, som man älskar, trampas
ner under den brutala kampen
därute. Och man kan icke sitta stilla,
man springer ut och blandar sig i
vinlet och slår sitt slag.

Af en liknande stämning blef Vil-
den född.

Man frågar ironiskt, hvad Vilden
vill?

Tillföra den allmänna diskussionen
ett eller annat grand af sundt för-
nuft! Efter fattig råd och lägenhet.

Det förefaller, som kunde det be-
hövas.

En man som icke tillhör något
parti, har blicken öppen och händer-
na fria. Det kompromissas mer än
nog i vårt offentliga lif; det räknas
så smält med de möjligheter, som
kunna nås. Jag skall säga er min
mening frött och fränkt; utan att
först räkna efter, om den också har
utsigt att vinna gehör. Min egen,
oförgräpliga mening! Det kunde ju
tänkas, att den också vore något
värd.

Jag kan icke på förhand binda
mig med löften om min hållning till
den ena eller den andra af dagens
frågor. Intressera de mig icke, kom-
mer jag icke att beröra dem. Hur
många af de frågor, som behandlas
med viktiga miner och högtidliga la-
ter, äro värda den trycksvärta, som
släpas på dem?

Framför allt skall Vilden bli ett
organ för vår kultur! Det låter som
en paradox, icke sant? Men de
stora dagbladen ha icke utrymme för
dessa frågor. Man säger: publikens
intresse för dem är ringa.

Om så är, nämne icke intresset
kan väckas?

Vi veta dock alla att en nations
betydelse icke uteslutande bestämmes
genom storleken af dess arméer; den
bestämmas också genom höjden af
dess kultur.

Det svenska folket har en literatur
och en konst, som aktas högt af
främmande nationer. Har det svens-
ka folket inga förpliktelser mot dem,
som bära dess kultur?

Ack! Det svenska folket! Man
säger att det soffer. Men ibland far
det upp, gnuggar sina ögon och låter
sin fosterländska entusiasm flöda ut
öfver alla gränser. Så lägger det
sig åter till ro.

Där sitter kanske någonstades på
en vindskammare, just i detta nu,
en tänkare, en konstnär, en skald,
hvars lifsgärning kan vara af långt
större betydelse för vårt land än en
färd till Nordpolen i ballong. Men
det svenska folket värdar sig icke om
honon och kanske dör han nyårs-
afton af svält.

Da bleka och tygse arbetare i kat-
turens tjänst, att din gärning skall
Vilden försöka skaffa den aktning
och den hjälp, den förtjänar. Själ-
f skall du också hjälpa mig i min
sträfsan, ty du skall känna, att jag
försvärar ditt lif af kärlek till vårt
land. Vårt land har icke råd att
låta dig gå under!

Och mins: för allt som har gnista
och själ stå Vildens spalter öppna.
Du må gärna förfäkla meningar,
som icke äro mina, om du gör det
med öfverhugelse och talang. Och
ingen skall tro, att du är solidarisk
med mig därför att ditt namn må-
hända kommer att pryda mina spal-
ter.

Är detta en prenumerationsanmä-
lan?

Jag tigger intet af publiken. Jag
rallar mig icke som en mask i stof-
fet med bön om prenumeration eller
ekonomiskt understöd. Den som tror,
att jag kan bereda honom något nöje
eller göra någon nytta, skall göra
sig själf och mig det nöjet och den
nyttan: att prenumerera.

Vildens prenumerationspris är: Kr.
4.50 för helt år, 2.50 för halft år, 1.25
för kvartal och 40 öre för månad.
Prenumeration å alla postkontor inom
Sverige och grannländerna.

I Finland är priset: mk 5.25 för
helt år, 2.75 för halft år, 1.40 för
kvartal och 50 penni för månad.

Erik Wesslau & Co.

Magasin för 44 Kungsgatan 44

Sängar och Sängkläder,

Jernsängar, Inventionssoffor,

stort sortiment, flera modeller,

Jernsängar för barn.

Sängkläder, alla slag, Stickade Sängtäckor & Filtar m. m. m. m.

Alla väfnader, som af oss försälfas, äro här på platsen
undersökta och befinnas arsenikfria enl. attester, som kunna företes.
(Nord. A. B. 9842.) 17.

J. G. MALMSJÖ

Etablerad 1843 GÖTEBORG Kongl. Hofleverantör.
Bekväma af-
betalnings-
villkor.
Tjugu Första pris in-
och utrikes.
* Talrika vitsord *
Född framstående musik och kompositör, bl. a.
från Alfred Biersmauer, Professor Frans Sverris, Alfred
Grünfeld, Moritz Rosenthal, Madame Teresa Carreno, Fru
Margareta Stern, Fru Hilma Svedholm, Fröken Torz Hwass, Frans
Barnum, samt konst. Musik, Akad. och Göteborgs muskelförbund.
Hr. Axel Kurling, Prof. Franz Mannstet och musiklärare.

(Nord. A. B. 9840.) 15.

L. BÖRJESSONS Pilsneröl.

(Nord. A. B. 9828.)

Vilden kommer att innehålla:

Ledande artiklar i kulturfrågor.
Artiklar om litteratur och konst.
Dikter, berättelser och skisser.
Artiklar om Göteborg och Göteborgsförhållanden.

Vilden är nämligen icke blott ett veckoblad för allmän kultur utan också en Göteborgstidning, och såsom sådan skall han försvara sin plats.

Vilden kommer från och med början af året 1897 att publicera en sammanhängande serie af *Historiska silhouetter* af 1760-tallets höflit i Danmark af Axel Lundegård.

Läsare öfver Sveriges rike och i grannländerna: Tag allt som skrives om Göteborg med på köpet. Fins det en gnista kvickhet däri, här det ju universell intresse!

Läsare i Göteborg: Tag allt som skrives om litteratur och kultur med på köpet! Fins det en gnista snille däri, kan det väl också intressera dig!

Au revoir!

Vilden.

Vildens visiter.

En man som lever midt uppe i nutidens rastlösa sträfvan och kamp, söker gerna den bekvämare formen för sina skyldighetsbesök. En af åkenskapsens många välsignelser är att fruarne sköta visiten.

Vilden tror sig ha ställt Columbi ägg på spetsen, då han härmed tager sig friheten att i tankarne afläggja besök hos några af sina äldre, mer och mindre aktade, kolleger.

Första visiten.

Är den som äras bör! Först till Göteborgs-journalistiks nestor, Vilden, låter anmäla sig hos G. H. T. s hufvudredaktör.

Den vördnadsvärde gamle ynglingen sitter i en bekväm hyvelstol och läser med ett lyckligt småleende sina artiklar i "Urminnet". Vilden inträder och hälsar aktningfullt:

— S. H. T.! Salvo honoris titulo!
— S. A. H.! Sven Adolf Hedlund.
— Det namnet är också vackrare än någon titel.

— Välkommen unge kamrat. Hvad för Ni i skölden? (med en skarp blick) Jag hoppas, Ni är frälsnad?

— Öändligt! Men icke liberal.
— Ni gylkar?
— Viset icke! Jag menar att de som kalla sig liberala numera, äro de minst frälsnade i vårt land.

— Aktning för mina gråa hår, unge man. Banna icke mina ideal! I min ungdom var liberalismen en mäktig rörelse — en flodväg som steg öfver Europa och sköljde bort afsträddeshögarna.

— Den var så. Och mycket godt har den rörelsen utträtt.

— Ni erkänner detta! Och ändå bannar Ni liberalismen?

— Icke den som var. Den som är! Flodvägen har mynnat ut i sanden. Se ut öfver Europa — hvad ser Ni? Överallt samma politiska fenomen: en mäktig rörelse, som vänder sig mot liberalismen.

— Vilden har rätt (med en suck) Vi leva i en tid af fruktansvärd reaktion. Men den är öfvergående och snart stiger den gamla vägen på nytt.

— Aldrig mer — aldrig den gamla vägen! En ny kommer. I den skall Ni svärigen känna igen era gamla ideal. Frid öfver dem. De måste dö, ty deras tid har gått.

— Nej, nej! Kampen för de små i samhället, kampen för frihet, för tidensliga reformer...

— Förlåt, men märker Ni icke, att alla dessa vackra ord genom mycken nöting förlorat sin klang?

— Må vara! Men orden äro blott idéernas yttre form; och idéerna kunna aldrig dö. Så länge det fins ungdom i landet skola våra drömmar leva!

— Drömmarne skola alltid leva. Men utvecklingen har fört det med sig, att striden numera gäller realiteter; och på realiteternas fasta mark har nutidliberalismen kommit till korta. De unge, som förr därades af ordens vackra klang — orden om frihet och allt det där — de fråga nu efter resultaten. De ha blifvit så praktiska. De fråga efter ett bestämt program. Och på den frågan har nutidliberalismen intet annat svar än detta: vänta, vänta! Eller också: allmän röst-rätt — när tiden är inne, eller progressiv beskattning — så småningom; eller: afskaffande af länsmodelstullar — dock icke nu!

— Nå, detta är ju redan ganska mycket.

— Den hungrige mättas icke med löftet om ett mål mat! Han har icke tid att vänta. Han vänder sig till det andra partiet — det där som liberalismen fruktar mest af alla.

— Jaså! (vänder sig upp) Är Ni socialdemokrat?

— Nej jag är Vilde! (småleende) Men mina sympatier tillhöra ett parti som det nya århundradet skall föda — ett parti, som skall upptaga kampen mot socialismen. Behagar ni ett namn?

Jag tror, man skall kunna använda uttrycket: socialaristokrat.

— Aristokrat! Det ordet har en ful klang i mina öron.

— Som ordet liberal i mina! Om Ni trädde ut i det politiska lifvet nu, skulle ni förstå hvarför. Liberal betyde i er ungdom: vida vyer, entusiasm, intelligens och mycket annat vackert. Hvad betyder det nu? Tränga vyer, småsinne, brist på bildning, frikyrklig ofördragsamhet, hänsynslös kamp för personliga intressen. Liberalismen representerar numera blott ett fälskt kamp för makten. Att vara liberal är att tillhöra ett kotteri, icke ett parti. En tänkande och själfständig människa måste antingen vara socialdemokrat eller socialaristokrat — eller möjligen vilde! Blott icke liberal! Liberalismen står midt emellan de två partier, som i nästa århundrade skola utkämpa sin afgörande kamp. Liberalismen hatar socialismen men arbetar för den genom sin agitation för allmän rösträtt. D. v. s. att partiet hyllar på sin egen likstä. Och socialismerna le i njug. Men öfver liberalismens graf skall en socialistisk präst i framtiden hålla en vidrökning med den döde.

— Och hvad skall han säga, tror Ni?

— Han skall säga ungefärligen så här: "Den gamle man, sova sover här, var i sin ungdom en frisk fyr, som utträttade mycket godt. Men kampen för tillvaron tvang honom in på kompromissernas slippiga fält; där föll han och hans karakter fläckades. Sedan blef han fog: krypande för makten, hänsynslös mot dem han icke fruktade. Hans moraliska kraft förslöades. Mot slutet blef han också blind. Då satte vi honom vid spinnrocken och där spann han det garn, vi behöfde för våra nät. På så sätt gjorde han oss gagn; men han dog själf på kuppen. Frid öfver hans stof!"

— Färvil Vilde! Jag tror knappast att vi ha något mera att säga hvarandra!

— Blott ännu ett: Tillåt mig att betyga Er personligen min synnerliga aktning, med tack för hvad Ni velat och hvad Ni verkadt. Er lifsgärning får ett så vackert ljus, då man jämför den med liberalismen sådan den nu är!

I trappan stötte Vilden på H. T. s ansvarige utgivare, som amög med en inrådd blick; hvarefter följande samtal uppstod:

— Jag är Vilden!

— Det gläder mig att göra er bekantskap. Jag hoppas, Ni gillar mina åsikter om god ton i pressen?

— Icke alldeles! Jag är icke någon kannibal.

— Hur skall jag förstå det?

— Bokstaf! Era artiklar om den goda tonen i pressen påminde mig lifligt om bruket bland kannibalerna på Söderhafsbäarna. De hålla också strängt på den goda tonen och äro särdeles höfliga mot alla gamla. Men när en man nått en viss ålder, samlas de unge, på hans födelagsdag bugande omkring honom och bedja honom i blomstersmyckade ord stiga upp i toppen på det högsta trädet. Den gamle lyder — han vet, att hans tid är all. Och de unge samlas under trädet, uppföra krigiska danser, fatta kring trädets stam och skaka den, sjunga:

Frukten är mogen!
Falle han neder!
Den gamle faller ner och dör. Och de unge dansa sjungande vidare.

— Adjö, Vilde. Det var en förskräcklig historia.

— Ja, icke sant? Au revoir!

Andra visiten.

Redaktör Saxgren sitter på sitt kontor med en stor klisterbark vid sidan, ifrigt studerande Handelsidningen, då Vilden inträder.

— Sitt ner, madam Anderström! säger redaktör S. nervöst, utan att stå upp från bladet. Jag skall genast stå till tjänst. Jag står alltid till ert förfogande. Våra spalter tillhöra våra läsare. Ila höfves det mig att taga dem i anspråk — men en ledare då och då skadar ju icke. Handelsidningen uttrycker alltid mina åsikter — jag inflickar ett par ord — mera behöfves icke. Gläder mig att Ni är behöfvad till minna åsikter och innehåll. Ingen behöfver numera skanna det gamla "Fäderneslandet"! Den nya Göteborgs-Posten har tillägnat sig både dess följelingsförfattarinnas och dess eleganta ton... Ursäkta mig, madam, jag är strax färdig — jag söker bara en idé — till en ledare — har Ni ingen idé madam? (ser upp)

— Men kore! Det är ju inte madam Anderström!

— Nej, herr redaktör, jag är Vilden!

— Vilden?! (förbändligt småleende) Hvad vill den?

— Den kvickheten klippte Ni ur Stockholmstidningen!

— Jaså! Nå, men hvad vill Ni då? (gnuggar händerna belåtet) Det fann jag själf på!

— Jag vill så mycket. Bland annat vill jag skalpera Er?

— Skalpera? Mig!? (flyktar till andra sidan af bordet) Men min bästa Vilde — er här jag ju aldrig förnämat! Bevara mig! Sådana armar Ni har! Ni ser så stark ut. Och det är en orubblig princip hos mig, att jag aldrig vill ha någonting otaladt med någon, som jag tror är starkare... Skalpera! (får en idé) Hör, om Ni nödvändigt skall blunna på sådant — skulle Ni kanske vilja gå till Morgonposten i stället?

— Det är er skalp jag vill ha.

— Hvarför just min? (tuger sig om hufvudet) Tro mig, det är just lugnet att göra sig besvär för. Jag försäkrar er — jag sticker icke under stoll med någonting — jag försäkrar er — det fins mindre under kalotten än utnapp!

— Ett blad från dagligen vittnesbörd därom. Men det lilla, som fins måste jag taga.

— Ack — hvarför? Personligen är jag den beskedligaste människa under solen. Jag anses till och med rätt älskvärd. Om Ni kände mig närmare skulle Ni icke ha hjärta att göra midt ondt!

— Det tror jag visst. Men Ni representerar en princip, som innebär en fara för vår kultur. Ett hufvud sitter på den ena halsen af en hydra, som jag vill döda och därför måste jag till i början ha er skalp.

— Bevara mig! Aldrig har jag vetat att jag representerar någon princip. Jag försäkrar er — jag representerar ingenting...

— På sätt och vis har Ni nog rätt. Men, som sagt, jag för krig mot industrialismen inom pressen, mot spekulativen i idéer och svindeln med åsikter. Och jag skall föra det kriget så länge, att själfaste madam Anderström till sist skall skratta åt ett blad. Det var detta jag kom för att säga er. Där ligger min handsk! Färvil!

— Fa... fa... fa... faar... väää!

Flera visiter hann jag icke med. Men dessa skola redan i nästa vecka följas af nya. Man måste vara höflig.

Vilden.

Dagensnyheteris-

men inom pressen.

En fara för vår kultur.

I skolorna brukade vi sjunga en sång om det gamla Göta lejon som sover med öppna ögon.

Melodien och orden ha sedan ofta runnit mig i hågen; och alltid har jag då känt lust att fatta det kära gamla djuret i manen, ruska det och ropa: Vakna lejon!

Bland alla osunda tidens tecken fins intet mera bedröfligt än detta: att den moderna storindustrien vunnit burskap och funnit tillämpning inom den svenska pressen. Ett aktiebölag i och för exploiterande af tryckfriheten är egentligen ett öfing tryckfrihetens utöfvande förutsätter nämligen, strängt taget, en personlig ansvarighet, som aldrig kan finnas hos ett kollektivbegrepp.

Häremot kan invändas, att bolaget alltid representeras en af person, som åtagit sig det ansvar, tryckfrihetsförordningen stadgar.

Jäväl, därmed är formen räddad. Ät denne bolagets representant en själfständig man med fria händer, då kan det naturligtvis också vara likgiltigt, om en eller flera penningseäkar stå bakom honom. Men är han en docka, hvars alla rörelser gentemot publiken bestämmas af kapitalisternas ryck i dolda trådar, då torde det näpeliggen kunna bestridas, att slik bolagsverksamhet är oförenlig åtminstone med tryckfrihetsförordningens anda.

Dock — denna form för tryckfrihetens utövande har redan vunnit häfd. I sig själf innebär den väl en fara för missbruk, men faran afvörjes i vanliga fall af den fria konkurrensen. Enskilda intressen, som ejes kunde ha gjort sig alltför hänsynslöst gällande, motvågas på alla punkter, af andra, lika starka intressen, och hänsynen bevaras genom deras inbördes kamp.

Detta gäller emellertid blott så länge ett bolags verksamhet hålles inom normala gränser. Utvidgas den till ett svindlande omfång, arbetar den med ett — fingeradt eller verkligt — kapital, så stort att det förlamar all enskild konkurrens, broder den sig slutligen ut öfver landet, skändande sig på alla större orter, där en bo-

lagets speloror skaffar sig inföddas rätt — då är en stor fara för handlen — en fara för vårt ekonomiska lif och en fara för vår kultur.

Man tänke sig följderna af en sådan utveckling.

Man tänke sig denna plan förverkligad af den styrande viljan i en bolags- och hufvudstadstidning, hvars aktier stå högt i kurs, fast penningrännernas antal årligen förminskas. Bolagets ekonomiske ledare inser, att kursen måste falla, om icke utomordentliga åtgärder vidtagas för att hålla den uppe. Han vänder sina ögon mot landsorten: också där fins det pengar mot förtjåna! Det gamla bolagets aktieägare bilda ett nytt bolag med ett nytt namn. På alla större orter inköpas gamla tidningar eller grundläggas nya. De olika filialbladens hällning bestämmas på hvarje ort af hänsyn till lokala konjunkturer. Den stora bolagsspindelns hela sträfvan koncentreras i detta enda: att förtjåna pengar.

Man tänke sig följderna i en framtid, om spindelns nät får utveckla sig i enlighet med den här uttydda planen. Hvilken oerhörd makt lagd i en ideelt ansvarslös affärsmans händer.

Antag att denne spekulant har många finansjårn i elden, att han tillhör dessa ultramoderna affärsmän, hvilka namn man så ofta ser under upprop till aktieteckning i tvifvelaktiga företag. Typen är vanlig nog. Utan karaktär och utan nämnvärdt hufvud, men i besittning af en viss praktisk slughet, anser han sig kallad att spela en roll i finansvärlden och tack vare tillgång på kapital har han verkligen lyckats komma med.

Som sagt: antag att en sådan man vore själen i ett stort bolag i och för exploiterande af tryckfriheten öfver hela landet. Hvilken frestelse för honom att missbruka det fria ordets makt till befordrande af sina egna eller sitt bolags intressen! Han kan göra det på många sätt. Han kan, genom att sätta sina pressar i rörelse skapa en allt för gynsam stämning för ett mindre solidt företag, där han själf råkar vara intresserad. Han kan för ögonblicket tvinga dess aktier upp i en hög kurs och sälja dem med god vinst — när krachen sedan kommer har han krasat sina kastanjer ur elden och kan två sina händer. Det blir allmänheten som får betala!

Detta är blott ett exempel; hundratals kunde anföras. All enskild företagsamhet måste duka under i striden mot denne jättepolyp, hvars armar nå till alla landsändar. Pressens makt är stor — oberäkneligt stor är dess makt öfver de andligen omyndiga, som ännu tro att det tryckta ordet alltid innebär ett sannings evangelium.

Och här ligger den största faran. Ty denna spekulativ i papper och tryckvärta affischeras icke under sitt rätta namn. Ack nej. Den spekulativ finansmannen vet nämligen mycket väl, att en tidning, åtminstone skenbart, måste ha ett annat syfte än det: att förtjåna pengar, om den vill skaffa sig inflytande och anseende. Han känner också idérernas kurs och han väljer alltid försiktigt den, som slår mest an på massan.

Det ordas vidt och bredt om folkets rätt. Vackra ord kosta så litet och betalas ofta så väl! Mest högröstade äro de bolagstidningar, som göra affärer i folklighet.

Dagskrönika erbjuder många muntrande exempel på yttringar af detta slags demokrati. Nyligen såg man en morgontidning i Göteborg hysa beslutet om det nya bibliotekets förläggande till Hagatorget — som en seger för folkets sak. Till Vasaparkon skulle arbetarne (från Majorna) hafva två minuters längre väg! — Men arbetarne från motsatta hållet, från Stamben och Redbergsliden? Har Göteborgs-Posten ingen lösnummerförsäljning där?

En tidning som vill göra affärer i folkvänlighet skruvar gerna upp tillfälligheter till "frågor". Alla meningsbrytningar, allt smått kif mellan personliga intressen, framställes med fördel som kamp för eller mot folket. Och alltid ställer sig tidningens ledare med en krypande ödmjukhet till folkets förfogande. Och alltid vänder han spetsen af sin stålpena mot en folkets fiende, hvars drag han afmålar i hemiska färger. Men i många fall representeras skräckbilden af en lyktstolpe, mot hvilken den skrivan- de gör sitt anlopp uteslutande för förtjåstens skull.

Det är sant, det de säga, om folkets rätt. Mången som icke ordar så högt derom, känner det kanske dess djupare. Det kan aldrig göras nog för att upplysa de små, förbättra deras vilkor, höja deras intellektuella och moraliska nivå — lärta dem tänka själfständigt och fritt!

I våra dagar är det tryckta ordet en mäktig faktor i folkupplysningens tjänst. Ett årligt ord, sagt med öfvertygelses värme, väcker tankar, vidgar vyer, att meningar brytas ur

sundt; en relativ sanning framstår ofta som resultat af deras kamp.

Men skenfäktning med ord och spekulativ i åsigtar alstrar till sist likgiltighet för all ideel sträfvan och för all ärlig öfvertygelse. Den praktiska materialism och den teoretiska nihilism, som proklamerats i och genom denna handel en gros med åsikter, verkar i längden långt skadligare än den teoretiska materialism och den praktiska nihilism, som förkunnas från tankarens skrifbord eller från revolutionärens tribun.

Om de särskilda fenomen, som föranlett ofvanstående allmänna reflexioner skall jag denna gången yttra mig kort.

Stockholmstidningen Dagens Nyheter har på de sista åren börjat bedriva en omfattande spekulativ i grundläggande och köp af tidningar i landsorten. Har denna storindustri kommer att utveckla sig vet ingen.

I föl grundlades Dagens Nyheter sydvenska upplaga i Malmö. Spekulationen tyckes icke ha slagit så väl ut, ty den sydvenska upplagan är redan blott ett minne. Dess arftagare heter Malmötidningen.

Hvad betyder ett namn? Den ursprungliga planen har modifierats. Ett lokalt aktiebölag har väl bildats; men flertalet af aktierna tillhör det s. k. Nordiska tryckeriaktiebölaget och flertalet af dess aktier innehafvas af Dagens Nyheter aktiebölag.

Samma bolag har nyligen kommit i besittning af Göteborgs-Posten. Hvad betyder ett namn?

Försök ha gjorts att här bilda ett bolag; så vidt man vet ha de hittills misslyckats.

Efter Göteborg kom turen till Sundsvall. Till hvilken stad kommer turen närmast?

"Det gamla Göta lejon hvilat..."

"Vakna, lejon! Den stora polypen binder dina tassar med elektriska trådar för att sedan kunna klippa dina klor."

Armand.

I sista stund

eller

En tidningsutgivares bekymmer.

Klockan var tio på kvällen och jag var trött. Korrektoren hade jag läst, och faktorn på tryckeriet hade, lugnande, försäkrat, att det fanns nog manuskrift till Vildens första nummer.

Nog! Jag tyckte, det borde finnas mat för minst tre Vildar! Men låt gå — det var i alla fall skönt, att det åtminstone fanns nog. Så kunde man kanske få gå tidigt till sängs, ty man var trött.

Ingen som icke själf försökt det, amar hvad det ligger för arbete gömdt i ett tidningsblad. Hur många bokstäfver finnes det icke på hvarje sida! Och hvar bokstaf är en liten tingest af bly, som först måste gripas i en kast af två fingrar, och sedan flyttas upp i någonting annat, som sedan öfvergår i någonting tredje och fjärde och...

Det är nu tryckeriets arbete. Men det, som tryckes, skall ju först tänkas ut i en eller flera människohjärnor, nedskrifvas af en eller flera människohänder, korrigeras, omkallfaktras... i öändlighet.

Under dessa dagar har jag haft hallucinationer: en sax har hägrat för min inbillning. Jag börjar förstå hvarje svensk tidningsutgivares kärlek till det där praktiska instrumentet med de två skarpa, hungeriga stålakarna.

Men nu var arbetet slut för veckan; man kunde få sova.

Det ringer! Det ringer, det ringer! Och in kommer sätterejpen med Anden i halsen, det fattas manuskrift!

Jag tror nog, att jag varit blek. Färväl min dröm om tidig nattro.

Och jag satte mig nu att tänka: hvad är att göra? Och länge hvilade det dimmor öfver min inre värld.

Men så plötsligt bröt någonting ljus fram genom dimmorna: ett minne. — Någonting liknande solsken var det; någonting lifvande, någonting lysande; en ung flicka med ett silkeslitt ljus hår.

Aek, min räddande engel! Jag såg dig för fem år sedan och då var du ett barn. Nu är Ni väl en ung dam, min nådiga, och säkert har Ni många beundrare. Må de lisa den lilla dikt, som en af edra tidigare beundrare skrifvit i er stam-bok, inspirerad af klangen i en viss liten flickas namn och väl också af hennes vackra ögon och ljusa hår.

Saima.

Saima! — Medan utanför det snåra stora fönster öfver haf och land, blundar jag mig hän till solig strand drömmar jag om tusen gröna år.

Himmeln blånar fram ur blanka sjön solen bränner hett på hvitad sand... Men nu lyfter jag min blick ett graud: Inga flingar! Lufta grå. Det döar.

Stämningen försvinner med detsamma, stämningen, som väcktes af ditt namn, Saima, blonda lilla flinka flamma som jag här moraliskt tar i famn!

Saima, Eva, kvinna, som förlädd Adam — mig — till denna synd-sonett. Helsingfors den 16 Nov. 1891.

Axel Lundegård.

Konungen

förklarar krig.

Som bekant inträffar den 18 september nästa år den tjugufemte årsdagen af Oscar II:s uppstigande på tronen. Den hyllning, folket då kommer att bringa honom, blir ett fritt uttryck af dess tacksamhet och tillgifvenhet.

En form af denna hyllning blir den penninggefvä som nu insamlas att på jubileumsdagen öfverlemnas till konungen för att efter H. M. ts bestämmande användas till hugfästade af hans minne.

Och Oscar II har, som bekant, redan gifvit tillkänna på hvad sätt han önskar använda det guld, som folket på den dagen lägger i hans hand. Om beloppet uppgår till en betydande summa — och därpå tviflar ingen — skall den anslås till hämmande och botande af tuberkulosen.

Kommer detta syfte att förverkligas, har konung och folk tillsammans utfört ett verk, som till senaste tider skall hugfästa Oscar II:s minne.

Rörande den förfärliga sjukdom, som betecknas med namnet tuberkulosa och hvars vanligaste form i dagligt tal kallas lungst, meddelas här några kortfattade upplysningar med ledning af ett föredrag om lung-tuberkulosens utbredning, botlighet och bekämpande som af professor vid Karolinska institutet J. G. Edgren hölls i helsevårdsföreningen i Stockholm den 31 sistlidne Oktober.

Utän öfverdrift kan sägas, att tuberkulosen — bland sjukdomar — är den civiliserade världens svåraste plågoris. Att den är både vidt utbredd och ytterst farlig har man alltid vetat, men först i början af innevarande århundrade blef dess enorma utbredning beaktad och först i våra dagar upptäckte prof. Koch den egentliga sjukdomsorsaken, tuberkelbacillen, hvarigenom läkarna sattes i tillfälle att göra en tillförlitlig diagnos och verkställta tillförlitliga beräkningar öfver sjukdomens utbredning. Och till hvilket fasaväckande resultat har man icke dervid kommit!

Genom undersökningar, verkställda vid den patologiskt anatomiska institutionen i München har det visat sig, att hos ungefär 1/4 af alla vuxna människor, som icke dött af tuberkulosa, funnits tuberkulöst miss-tänkta affektioner af olika slag, hvar- den man utan öfverdrift kunnat påstå, att hvar tredje eller hvar fjärde människa någon gång under sitt lif varit mer eller mindre tuberkelsjuk.

Och hvad moraltiteten beträffar, har man redan nu i sin hand en ganska pålitlig statistik, som kan gifva en god föreställning om sjukdomens oerhörda utbredning. Så dogo i Stockholm under 25-årsperioden 1871—1895 16,180 människor i lungst; alla dödsfallen sammanräknade uppgingo under samma tid till 114,642, hvaran alltså 15 % eller hvar 7de dödsfall orsakades af lungst. Under 20-årsperioden 1875—1894 dogo i städerna hvarje år något öfver 2,500 personer af lungst och på landsbygden ungefär 9,500. Det vill säga: lungstoen kräver öfver hela landet nära 12,000 liv årligen! Norge och Danmark visa ungefär samma, eller till och med ännu oförderligare siffror. Af dem som dö i Paris döar hvar femte och i Berlin hvar sjette af tuberkulosa. I hela Tyskland döar årligen minst 160,000 människor af lungst.

Det anförda kan vara nog för att ge en föreställning om denna sjukdoms härjningar. Kuappast kopporas härjningar före vaccinationens införande och ännu mindre koleras kunnat jämföras härmed. Man har beräknat

att i Preussen under åren 1831—1870, sålunda på 40 år, dogo i kolera 343,953 människor; i lungtuberkulos dö *drilgen* 91,000, hvilket under samma tid gör 3 1/2 million, alltså 10 gånger så många som i kolera.

I Sverige dogo under det första och svåraste koleraåret, näml. 1834, 12,637 människor, under 1853 och 1866 äro siffrorna respektive 8,875 och 4,706. Medelsiffran för lungtuberkulos under tiden från början af 30-talet är åtminstone 10,000; alltså *hvarje* år nästan lika stor dödlighet i lungkot som under det svåraste året i kolera. Samtliga dödsfallen i kolera under de 60 åren 1834—1894 torde kunna beräknas i rundt tal till 30,000, under det dödsfallen i lungkot för samma tid nå upp till den förfärande siffran 600,000. Och likväl, hvilken panik bland allmänheten, då det förspörjes ett rykte, att kolera är i antågande, och huru kraftigt och med hvilka kostnader sätta sig då icke myndigheterna i försvarstillstånd.

Men lungkoten får — nästan opåaktad — göra sin stora tysta skörd. Denne skaffare åt dödens rike, lever bland oss och utför sitt arbete så lömskt och försiktigt och tyst, att vi knappast ens märka honom, medan hans bror kolera i och genom själva sitt uppträdande sprider namnlös fasa omkring sig.

Och dock är den asiatiska far-soten ingalunda farligare än den inhemska lungkoten; men i den sjukdomen ser man ett oundvikligt öndt, inför hvilket man böjer sig i den början i smärtylld underdånighet och omsider i dödlig likgiltighet. Man fruktar den mindre — därför att den har ett långsamt förlopp. Det är ju en regel, att en lungkotspatient framläpar sitt sorgliga lif under årtal. I Tyskland, där såsom nämnts, dödlighets-siffran för lungkot är 200,000, beräknas antalet lungkotspatienter till öfver en million. Efter samma proportion skulle patientantalet här i Sverige utgå till pass 60,000. Och de allra flesta af dessa sjuka åro mellan 10 och 40 år; många af dem således familjernas hopp, andra deras stöd. Vårst är det för de fattiga: ty icke blott den sjuke dömes under en längre tid till översamhet, äfven den eller de som värda honom, bli oförmögna att genom annat arbete förtjåna sitt lifs uppehälle. Dessutom: den sjuke bär ju icke blott för egen räkning döden inom sig, utan äfven för andras genom densmitta han ständigt sprider omkring sig; och fattigdomen är dess bästa jordman. — Här stå vi inför en taffa af det mörkaste mänskliga elände.

Finnes ingen hjälp mot detta elände? Har vetenskapen icke förmått något mer än konstatera det svåra lidandets karaktär och dess stora utbredning? Räcker hon ingen bort åt den af detta lidande hemsoika menskligheten? Jo, dess bättre! Lika visst som det är, att tuberkulosen är en mycket spridd och mycket farlig sjukdom, likavist är det ock, att den kan botas, i många fall fullständigt, i de flesta delar d. v. s. så, att patienten kan fullständigt sköta sina allmoganden och uppnå en ålder, som icke i någon väsentlig mån förkortas af hans sjukdom. Detta är ett såväl patologiskt-anatomiskt som kliniskt fullt bevisadt faktum. I sistnämnda afseende är den erfarenhet man vunnit särskildt glädjande.

Så blefvo vid en sådan kuranstalt i Tyskland, som öppnades den 15 Augusti 1892, af de 133 patienter, som der behandlades till den 1 Oktober 1893, icke mindre än 102 botade eller förbättrade i medeltal värddes der hvarje patient 10 veckor. År 1894 utskrefos 13 % fullständigt botade och 71 % väsentligt förbättrade; under 1895 respektive 9,5 och 76 %. Frågar man anstalt är enkelt och billigt anordnad, och behandlingen är aldrig särdeles långvarig; de vunnna resultaten måste då anses som otomordentligt vackra.

Hyad, har i vårt land gjorts för att råda bot på ifrågakvarande onda? Intet, eller så godt som intet. Att någonting bör göras är dock numera allmänt erkänt. Men hvad? På denna fråga har prof. Edgren i förutnämnda förtäfliga föredrag gifvit ett om än kortfattadt så dock upplysande svar. Utrymmet tillåter oss endast en antydning om dess innehåll.

I striden mot hvarje infektions-sjukdom äro taktikens två grundsatser dessa: de ännu icke angripna måste skyddas och de sjuka måste ändamålsenligt behandlas. Dessa regler gälla naturligtvis också för kampen mot lungkot. Ändamålsenlig vård måste beredas de sjuka vid särskildt för dem lämpade sjukhus eller sanatorier. Det svaraste hindret för åstadkommande af sådana sanatorier, är det ekonomiska. Det fordras till detta krig, som till andra pengar, ja mycket pengar. Men pengar fins det alltid, om den goda viljan fins. Och god vilja för en god sak finner man väl också, om blott människorna lära sig inse, att saken verk-

ligen är god. I syfte att sprida så-dan insikt rörande den sak, som här behandlats, äro dessa rader skrifa.

Nu tänker måhända läsaren så här: Ja, allt detta är visst mycket behjäftansvärdt, men huru skaffa vård åt den oerhörda mängd af lungsiktiga som finnas i vårt land?

Näml. — *allt* kan icke göras med oss; men *något* kan göras. Och viktigt är att början göres: ty ett godt exempel manar alltid till efterföljd. Nu är början gjord, och exemplet manar. Sveriges konung vill gå i spetsen för sitt folk till strid mot folkets farligaste fiende.

Vår erkänsla för detta hans beslut förringas icke af medvetandet om att han här gör sin plikt. Tvärtom! Och exemplet manar.

Må också vi göra vår plikt!

Oftanstående artikel är skriven af en man för hvars hufvud och hjärta *Vilden* har större aktning än för flertalets. Själf har *Vilden* blott ett att tillägga:

Skulle någon, som läst detta, känna sig manad att göra sin plikt, må han icke uppskjuta det till morgondagen.

Vilden.

Literatur och Konst.

Allmän öfversikt.

Åttiotalets brytningar inom litteratur och konst tillhöra ett redan afslutadt skede i vår odlings historia. När de, som då kallades de unga, nu tänka tillbaka, förefaller det dem kanske, som hade de blott en serie af nederlag att minnas. Striden var ojämn, ty de hade intet offentligt organ för sina ideer och mot dem stod pressen flentlig, allmänheten likgiltig.

Och ändå — när man nu ser ut öfver dagens litteratur, märker man, att de konstnärliga ideer, som männen af denna generation förfäktade, trängt djupt in i allmänhetens medvetande. Litteraturriktningen är icke död, som man säger; den har blott ingått i ett annat lif. Själven lever. Dess bärande idé: krafvet på sanning, är nu så allmänt erkänd, att frasen »kött och blod» redan tillhör banalitetersna kategorier.

Egendomligt i alla fall att tänka tillbaka och minnas den tiden då August Strindberg, Gustaf af Geijerstam, Oscar Leverin, Ola Hansson och många andra räknades till den svenska litteraturens svarta far! Att icke tala om de döda, som nu äro nästan kanoniserade. — Strindberg är hors de combat, och med smekande mjuka händer berör kritiken Geijerstams senare produktion. Af de två andra, hvilka namn med obarmhertigt han piskades genom den svenska pressens spalter, är Leverin en högt aktad vetenskapsman och lyrisk skald, Ola Hansson litteraturkritisk Mohammed i Das grosse Vaterland.

Hyad tiderna förändras! Hårdhänt var den medfart, som kom åttiotalets författare till del och i många år såg det ut som om ingen ungdom vidare skulle ha lust att våga sitt skinn i den svenska litteraturen.

Men så smaningom vann litteraturen terräng. Naturalismens flod-våg bröt sig och slog in på nya vägar; publikens intressen växte och innan man rätt visste, hur det gick till, hade den moderna litteraturen fyra nya namn af betydelse: *Verner von Heidenstam*, *Gustaf Fröding*, *Selma Lagerlöf* och *Per Hallström*.

Nu blef det plötsligt lif i ungdomen. En massa författaremännor vägrade sig fram. Och alla dessa yngste voro jäsande fulla af samma ideer, som besjålade åttiotalets författare och som på den tiden voro åtminstone relativt nya. Sedan dess hade de nog förlorat icke så litet af sin ursprungliga fraîcheur; utvecklingen hade gått vidare och de gamla slagorden klingade skälligen tomma då de nu proklamerades som dogmer af den yngsta ungdomen.

Men då var tiden mogen, tidskrifter och tidningar öppnade strax sina spalter och den yngsta generationen, som ännu ingenting utträtt, höll sitt intåg i den svenska pressen under flygande fanor och klingande spel.

Först gingo naturligtvis de, som bäst förstodo konsten att hålla sig framme. Och de sitta nu som litteratur- och konstbedömare i många af våra förnämsta tidningar och tidskrifter.

Vägen dit har för dem varit mycket bekväm. De ha icke haft någon kamp att kämpa: annat än att framhålla sig själva i trängseln. Och detta har såkert varit dem alla lätt; ty om hufvudet på

assande Julpresenter!

OTTO JACOBSONS
PARAPLYFABRIK
KASERNTORGET 1

Elegant! Prisbelönt!
Öfverträffad!

Starka, i höllande, beströdda, billiga, af svenska pressen och allmänheten — utmärkte paraplyer, äro vackra och praktiska julgåvor.

Gillar Ni någon: Bästa varan är i längden billigast, så vänd till oss vid köpet till!

OTTO JACOBSONS Paraplyfabrik,
Kaserntorget 1, Ålön, Tel. 305. GÖTEBORG.
Öfver expeditions öfver hela landet med eftertryck. Nord. A. B. 1904

en människa icke är öfver höfvan utveckladt, äro armåbågarna det ofta så mycket mera i stället för de piskslag, som luglade öfver åttiotalets författare, haglade middagshjundningar öfver nittiotalets skribenter. Framtiden skall afgöra, hvilken uppfostringsmetod, som varit den bästa: af två onda ting torde kanske för mycket stryk i längden vara hälsosammare för det uppväxande släktet, än för mycket Bourgogne.

Naturligtvis — också bland nittiotalets unga författare fins det några, hvilka utveckling innehar löften och som verkligen tyckas ha någonting allvarigare på hjärtat än att *synas* så tout prix. Dem skall jag en annan gång nämna med den aktning, deras sträfvan förtjänar. De äro långt mindre praktiska än de tongivande jämnåringarne i pressen.

Tongivande äro några pennfaktare, hvilka hela litterära bagage utgöres af några tidskrifter- eller tidningsartiklar, en översättning, en akademisk afhandling, en lyrisk diktsamling, som för längesedan är glömd, eller ett hufvudsakligt förvillelse. Den visdom, som flödar från deras pennor i tidningar och tidskrifter, har hittills icke varit tillräckligt beaktad eller åtminstone icke tillräckligt kritiserad. De anlägga ofta djupsinniga minner och koketter med en lärdomsapparatur, hvars källa är ett konversationslexikon. Därigenom ha de synbarligen gjort ett starkt intryck på den svenska pressen; ty ofta nog hör man ekot af deras stämmor i landsorten.

Är det mödan värdt att nämna deras namn? En är litteratur- och konstbedömare i Dagens nyheter, och hans artiklar publiceras samtidigt i Göteborgsposten, Malmötidningen och väl äfven i Sundsvall. En annan är ordinarie litteraturnämndare i »Ord och Bild», hvarjämte också den norska tidskriften »Samtiden» öppnat sina spalter för hans omogna och tendentiösa öfversikt af den nordiska svenska litteraturen. En tredje tyckes nyligen ha öfverflyttat sin litteraturkritiska verksamhet till »Aftonbladets» till »Stockholms Dagblad», hvarförutom han också någon gång, då professor Montelius antagligen varit i Tunis, lyckats få en artikel insmugglad i »Nordisk Tidskrift». Den ene använder pseudonymen E. Alkman, den andre kallar sig Söderberg och den tredje Söderman.

Utom dessa tre stjärnor fins det en mängd andra, som glimma med ett anspråkslösa ljus i de litterära roddarmadarnas organ »Nordisk Revy», där Eljes förklarad Karl Revis, där Mary Ekeblad sköter den kritiska skohorsten med en finhet och en gratie som torde stå oupphuppen till och med i den tidskriften.

Alla dessa litteratur- och konstbedömare ha sammangaddat sig till en andlig fackförening med en mycket stark organisation. Hand i hand knäböja de inför vissa, af dem enstämigt erkända, litterära idoler. Men se de en annan, dem personligen obekant eller möjligen osympatisk, vandrare kalkas den parnass, hvid hvars fot de hålla vakt, fara de upp med ett hemskt ljud och börja dansa en krigsdans omkring sitt offer. Modigast kasta de sig öfver dem som redan förut ha många fiender i pressen.

Alltid är det personlig sympati eller antipati, vänskap eller fiendskap, som bestämmer tonen i deras recensioner. Skäl anföras aldrig: men anrättningen krydda är den litterära afunden.

För denna lila, som hittills, drivit sitt ofog frött, kan det verka förvillande på allmänheten och demoraliserande på de unga. Ty hvad vi framför allt behöfva i vår svenska litteratur är: själfständiga män och helgjutna personligheter, och detta gäller, måhända i ännu högre grad om vår svenska konst. Men också på dess andra områden verka samma eller liknande krafter; och också där ha de — naturligtvis — ställt sina pennor till kottetivens dets förfogande.

Till detta kapitel skall jag snart återkomma.

Denna inledande öfverblick är blott en kort antydning om *Vildens* estetisk-kritiska program; den är en krigsförklaring mot kottetivandan i vår litteratur och vår konst.

Den som älskar vår kultur och värder sig om dess utveckling, kan icke längre blunda för faran, som lurar här och den som ser faran, får icke tåla längre, om han icke är feg.

Axel Lundegård.

Musik.

Petschnikoff och hans spel.

(Med några anmärkningar om virtuospel i allmänhet.)

af

Helena Nyblom.

I början af November lät violinisten Petschnikoff höra sig i Stockholm på en del konserter, hvilka program han ensam fyllde. Hela orkestern bestod af ett piano. Vid den konsert, jag hade tillfälle att höra, var det Vilhelm Stenhammar som ackompanjerade.

Jag motsåg med stor förvåntan den unge ryske konstnären uppträdande, ty våra bästa unga musiker hade talat om honom med den hänförelse, hvarje äkta konstnär så gärna ägnar den, som är mästare i hans eget fack. Och Petschnikoff är mästare, så ung han är.

Man berättar att Wieniawskys sagt om violinisten: »ett människolif för kort för den, som vill lära sig helt och fullt behärra den korta spännvidd af strängar, öfver hvilka stråken rör sig». Petschnikoff är icke mycket äldre än 20 år; men det tycks som skulle han icke ha någonting vidare att lära.

Beträffande tekniken kan man väl också säga att hans spel är fulländadt. Med afseende på det musikaliska utförandet kan lifvet ännu lära honom en del — ty lifvet har lärdom för alla; och den som med ödmjuk allvar förstår att lyssna till de stora mästarnes musikaliska verk, skall i dem alltid finna nya skönheter.

En exsekvande konstnär utseende och uppträdande är mera betecknande för hans konst, än man i allmänhet tror. Det rent personliga hos hvar människa finner alltid uttryck i hennes sätt att vara; och när en exsekvande konstnär helsar, rör sig, fattar sitt instrument, får man ofta en föreställning på förhand om arten af hans produktion.

Petschnikoffs utseende och uppträdande bär i hög grad pregeln af hans musikaliska personlighet. Allvar, enkelhet, blygsamhet och en stilla själfhållhet äro dess mest framträdande egenskaper.

En ung man, liten till växt men ingen petit-maitre, kommer lätt, likt som omärkligt in, bugar sig aktningfullt men icke alltför djupt för publiken och intager sin plats. Medan Stenhammar introducerade med pianostämman stod Petschnikoff med nedslagna ögon och lyssnade — han låtsade icke lyssna, han lyssnade verkligen.

Han har starkt rödaktigt hår, blek ansiktsfärg, stora oregelbundna drag, en alldeles lugn, vackert tecknad mun och, när han lyfter blicken, ett par alvarliga ögon som icke sysselsätta sig med publiken.

Strax vid sitt inträdande lät han lognetten falla: därpå drager jag den slutsatsen, att han är närsynt.

Någonting som särskild fördelaktigt utmärker hans uppträdande är: frånvaro af allt det koketteri, hvarvet och del virtuoser ofta utfylla pauserna. Hos Petschnikoff

fins icke ens det finaste koketteriet: att vilja synas enkel.

Han är enkel. Hela hans uppmärksamhet samlas i spelet eller rättare: lever i den komposition, han skall utföra. Han är ingalunda, i sina egna ögon, den märkvärdigaste person, som är närvarande; den märkligaste personen är för honom kompositören, till hvars idéer och tankar han lyssnar, medan han tolkar dem.

Om någon suttit med noterna i handen, då Petschnikoff utförde *Mendelssohns Concerto* — och jag antar, att en stor del af åhörarna hade den kompositionen takt efter takt aftryckt i sina hjärnor! — ja, då skulle han ha märkt, med hvilken pietet för kompositörens minsta tecken, den exsekvande konstnären underkastade sig hans befallningar.

Med samma allvar och man må väl säga heliga vördnad, utförde Petschnikoff Bach, och då han sedan spelade ett i rytmiskt afseende så nyckfullt stycke som Tschaiowskys *Walse-Capriccio*, då anade man, hvilket osvikligt sinne för rytmen, som höll balansen i all denna skenbart nyckfulla omväxling.

Här gäller hvad Goethe säger om skridskoåkning: man kan icke vara lätt och elegant, innan man står fast och säkert på benen. Blott den, som har en undergrund af den strängaste taktfasthet, kan leka med den så lätt, som Petschnikoff gjorde det i Tschaiowskys komposition. Och blott en *slav* kan spela en valsrytm så!

Men Petschnikoffs storhet bestod icke endast i denna ödmjuka lydnad för kompositörens befallningar; han utförde också dessa befallningar med hela sin själ, ty själfvullt var hans spel alltigenom.

På ingen af sina konserter föredrog han större virtuosnummer. Han började alltid med en betydligare komposition, och spelade sedan en del småstycken, som han hörbarligen älskade hvar för sig och omhulade med all den kärlek hans sköna ton var mäktigt — denna ton som klingade så själfvull och så ren. Jag tror icke att någon af de tonsättare, hvilka verk Petschnikoff tolkade, skulle kunna göra någon betydande anmärkning mot hans föredrag.

Men hvar konstnär har sin begränsning och konstnärstemperamentet trycker sin afgörande pregel på hvarje prestation. Man kan säga, att Petschnikoff har något tungt i sitt klyne, något af detta dimmigt melankoliska, som hvilat öfver allt hvad vi höra om Ryssland af ryssarne själfve. Detta hvilade också öfver Petschnikoffs musikaliska själ. Han spelade t. ex. Finalen af *Mendelssohns Concerto* med all den brio och i det hänförande tempo, hvari denna jublande flod af toner skall brusa fram; och dock fattades här något, något af den sol, som kommer från hjärtat och strålar ut därifrån.

Det är ofta det starka temperamentet, som mest af allt elektriserar. En långt obetydligare konstnärinna än Petschnikoff, lilla Teresina Tua, hade sin styrka i sitt temperament. När hon t. ex. spelade Sarasates »Zapateado», då lät det som en improvisation.

Petschnikoff hör till de klassiska violinisterna, bland hvilka Joachim och Vilhelmina Neruda Hallé hafva varit regerande furste och furstinna. Joachim var mera grandios, och han spelade Bach eller de gamle italienerna, då fans det en aristokratisk grandezza öfver hans frasering, hvar till var till icke har hört maken.

Under det breda lugn, som utmärkte hans spel, fans det en underström af pulserande lidelse.

Han kände de våldsamma passionerna, och han förstod att behärra dem; därför var hans spel på samma gång så skakande och så upplytande.

Vilhelmina Neruda Hallé är den sublima skönheten, till hvars lyckliga land passionens strömmar aldrig nått.

Petschnikoff är den själfvulle tänkaren, den kontemplative betraktaren af de stora tonsättarna.

Men hvad som utmärker alla dessa tre konstnärer: Joachim, V. Neruda

Serie III 1896. 1,800 vinster värda 40,000 Kr.

IV Kl. Dragning öger rum d. 7 December.

Uttställningen är öppnad

och dagligen från kl. 10 till kl. 10.30. — 8 n.m.

Öppnades kl. 1.30 till 4.30. — 8 n.m.

Blott vid vissa tillfällen

Matsalsmöbel i ek, med tillhörande

servis, bordslinor, glaser, etc. etc.

dukning, allt för 12 personer 1524 Kr.

Elegant Kabinetmöbel,

klädd med elden n. plysch 755

Skråmöbel i ek 400

Trym 300 kr., Salongskåp 275

Toilette 250, Kassaskåp 225

m. m., m. m., lägsta värdet 15 kr.

Pris pr lottsedel 2 Kr.

Till landorten expedieras mot postkost med

postförlägg.

Vinstfördelning skides gratis om reforspario

blifva.

Uttällning och Byrå: Eric Dahlbergsgatan 3.

STYRELSEN.

Julklapp!

med 2 bul. Champagne.
• 2 • Bordeaux (vördrin).
• 2 • Sherry.
• 2 • Portvin.
• 2 • Malvoisie (deservin).

till 20 Kr.

Half åtta till 10 kr.

Expedieras mot insänd likvid.

Alex. Barclay,

2 Kungspetsplatsen 2.

GÖTEBORG.

(Nord. A. B. 1906.) 29

Hallé och Petschnikoff, är deras lydnad, deras själfuppföring inför den musikaliska uppgiften.

Det talas så mycket om »personlig uppfattning», ett begrepp hvars innebörd man ej rätt klargör.

»Man skall ej släppligt följa kompositören, man skall lifva ha en egen uppfattning», säger man.

Nej! Man skall aldrig hafva någon annan uppfattning af ett musikverk än den kompositörens själf haft, då har man en riktig uppfattning! Ty ingen kan väl för allvar tvifla på, att män sådana som Beethoven, Schumann och deras likar visste, hvad de menade, då de satte ett »f», ett »g», ett »ritardando» o. s. v. på ställen där de önskade, att tecknen skulle iakttagas.

Saken är den, att ingen diktare, som skriver med ord, har sådana förklarande tecken till sin disposition som musiken. I ingen lyrisk dikt står vid hvarannan rad: »De klamra detta sakta!» — »Detta hastigare!» — »Sänk nu stämman!» — »Hall längre på detta ord!» — »Ropa ut detta med all kraft!» — o. s. v. Och dock vet nog hvarje diktare, hur han vill hafva sin dikt framsagd.

En kompositör har däremot i sin makt att takt för takt genom tydliga tecken anvisa, hur han vill att den spelande tolkar honom.

Beethoven tyckte ej om att man spelade hans kompositioner utantill, enär den exsekvande då kunde glömma ett eller annat af de tecken, vid hvilka iakttagande mästern fäste sin betydelse.

Vid utförandet af musik gäller det samma som vid så mycket annat allvarligt att den som kan försäkra att hafva sig själf gör den bästa gärningen.

En race af virtuoser, hvilka använda komponisternas tonverk som goda tummelplaster, för att sjelfve få visa sina cirkuskonster, öfversvämmar nu världen. Man tillar om att kunna spela så kraftigt, eller så lätt, eller så hastigt som möjligt, och virtuoserna välja därför helst kompositioner, som gifva anledning till den största tekniska bravur.

Petschnikoff visade ett verkligt mod genom att framträda för publiken med så många kompositioner, som ej utmärkte sig för några särskilda tekniska svårigheter. Men han lät oss höra musik.

»Så lät det personligheten hos den exsekvande alls ingenting betydligt» frägar man.

Personligheten betyder mycket. Blott en musikalisk personlighet kan uppfatta hvad en musiker har skapat, kan läsa honom sin själ, gråta och le med honom, framsjunga hans längtan och utropa hans harm.

Ju flera andliga möjligheter en exsekvande konstnär råder öfver, dess större är den värld af musik, hvars tolkare han kan blifva. Men må han noga iakttaga att gråta och le, att glädjas och harmas på de rätta ställena.

Han skall ej flytta gränsmärken, ej flyga när han skall gå, ej falla i sömn när han skall drömma, men alltjämt vara en lydig och uppmärksam vasall, darrande af vördnad för den mästare, hvars bud han skall bringa till världen.

Han skall ej ett ögonblick glömma, att det är kompositören som är herren, och den exsekvande konstnären blott en tjänare.

Teater.

Man har mer än giltiga skäl att undra öfver, hvarför hr Ranft egentligen öfvertagit Göteborgs Stora Teater under innevarande spelsäsong.

Hr Ranft är ju känd för sin stora energi och sin något extravaganta företagsamhetslusta. Men i år ha vi hvarken fått se prof på den ena eller den andra. Den senare tycks ha sprängt den förstnämnda och det enda energiska hr Ranft utfört i vårt samhälle den här gången, är att han öfver hufvud taget med sina trupper besatt valplatsen.

Men denna valplats är en den dramatiske konstens kyrkogård. Ty hr Ranft har äfven omsorgsfullt tillsett att å hans repertoar ej skulle framkomma ett enda skådespel som hade den fulla lifskraftens adelsmärke. Tvärtom har han med ett ironiskt smäleende serverat den göteborgska publiken det ena själfvilliga skådespelet efter det andra. Och han har förmodligen i hemlighet haft sig ett godt skrätt åt, att den dagliga pressen tagit denna hans teaterverksamhet fullkomligt au sérieux.

Äfven med den sämsta repertoar skulle man dock kunna åstadkomma något, om än aldrig så litet. Ty äfven ett dåligt eller förlägligt stycke kan göras njutbart genom att framföras väl. De trupper hr Ranft i år fört i elden hade måhända också kunnat prestera någonting mera, om de haft bättre ledning.

Men det är ej nog med att en regissör anvisar sjugeterna hvar de skola stå och hvar de skola gå, eller att han dekorerar scenen med det oöndvilliga pianinet och de outslitliga Makartsbuketterna, hvilka utgöra de viktigaste ingredienserna i detta smaklösa något, som benämnas en modern salong.

Äfven de mest begäfvade skådespelare hafva alljänt behöf af en säker hand, som hjälper dem att få fram det de vilja och som emellanåt dämpar deras alltför höga vågor, så att harmonien i det hela dock alltjänt bibehålles. Ofta när en skådespelare söker göra ett djupare grepp i den karaktär han har att framställa, lyckas det honom ej att genast få fram det på rätta sättet; och det är då regissören har en ytterst viktig uppgift i att vägleda och sporra honom till målets uppnående. Ty hvarje felgrepp följter alltid knoppen till en blifvande följter.

Men å den scen, hvarom här är fråga, tycks all vägledning betraktas som en öfverflödig lyxartikel. Vi ha ofta sett de unga skådespelerskorna och skådespelarna skilfa af osäkerhet äfven om de befinna sig på rätta vägen samt kasta sig hufvudstupa in i den ena repliken efter den andra. Någon gång ha de lyckats stå kvar på benen, men alltför ofta ha de stått på hufvudet. Hvar har man i sådana fall sett spår af den ledande handen?

För ögonblicket må det vara nog med dessa mera allmänna reflektioner om det Ranftska sällskapets sejour i Göteborgs teater. Så länge det icke ens fins ansetts till en sträfvare efter någonting högre, lönar det sannerligen icke mödan att spilla papper och trycksårta, tid och bläck på ett utförligare ommämnande af dess dramatiska prestationer.

Svensk litteratur.

Per Hallström: *Briljantsmycket och andra berättelser.*
Mathilda Mölling: *Eremitage-idyllen.*

Med *En gammal historia*, som utkom förra året, vann Per Hallström en framgång som utvidgade hans inhemskt älskade och som också ströckte sig utom gränserna för vårt språk. Den ställning, han därmed vann, lifdar han på ett tillfredsställande sätt i och genom den samling berättelser, som nyss utkommit.

Briljantsmycket är kanske det vackraste arbete, han hittills skänkt sin samtid. Författaren älskar färgstarka och blistrande titlar med en half besjod symbolisk undermening. I *Välsaga* följde var denna undermening af vemodig art; i *Parasol* höjde den sig stolt och själfmedveten till ett proklamerande af de starka färgernas rätt;

och i *Briljantsmycket* — ja, det är väl knappast en tillfällighet, att författaren uppkallat sin bok efter den tredje i ordningen af de här meddelade berättelserna.

Hur som helst — hela boken verkar som ett väl arbetadt smycke, med en eller annan sten af mindre värde; och med flera strålande briljanter.

De förmåligaste äro: *I blå skogen*, *En diktare*, och den berättelse, af hvilken boken fått sitt namn.

I *blå skogen* är en skildring från de stora vidderna, en berättelse om valfickan Marits lif och död på fäbodsvallen, där hennes barn kom till världen. Slutet är då tragiskt nog, men berättelsens ton är ej alltigenom ljus. Den bäres af en lyrisk fläkt, frisk och ren som luften der uppe på åsen, där björk och asp stå ljusa mot barrskogens mjuka bakgrund och där utsikten är vid öfver bleka sjöar, gråa byar och »sakta tornande vågor af det djupaste blå».

Per Hallström målar naturen med en mjuk och lydig pensel. Fint skifta färgerna, skuggorna och dagarna i den stora rundmålning han så småningom trollar fram, och i denna omgifning står en frisk och hurtig janta på två bastanta ben, med näfverluren för munnen och ropar öfver skogen ner till den hon har kär:

»Tuli-du öfver mossen.
Väntar och lyssar han, gossen?»

Hon är icke den romantiska bondflicka, som dansar med hvita fötter genom så många folklitiska skildringar af äldre datum; icke heller naturalismens klompiga bondlilla med de smutsiga träskorna. Författaren må ha sett henne i verkligheten eller i sin fantasi, hur som helst: hon lever för läsarens inbillning, och i all sin övriga stannar hon vackert, där hon står, inramad af markens grönska, af himmelns soljus och af luftens blå.

Mot slutet skiftar framställningens tonart och tempo. Den lyriska grundton, som klingat genom hela skildringen, interfererar någon gång med utbrott af en lekande humor, förbytes till en grundton af mörk energi. I sin medvetna knapphet, med ord som flyga fram öfver händelserna, framkallar den ett intryck af andlös spänning, och när det är slut, sitter man gärna och drömmar en stund öfver Margits öde, och hör den sista förtviflade läten från hennes näfverlur eka inom sig.

Ät helt annan art är den stämning som slår emot oss ur berättelsen *Briljantsmycket*. Den har formen af ett bref, en beklännelse nedskrifven af en man, som lidit sig trött och för hvilken minnets vemodiga glädje och skadens smärta blandas i vårens första bleka soljus. Och det är som om den skrivande samlat språkets ömaste, vekaste och skäraste ord för sin skildring af den kvinna, som hans kärlek burit öfver evighetens tröskel så lätt, att hon smög in i det sista, med ett tacksamt leende, som dröjde kvar. — Ett referat kan icke ge någon föreställning om dikten innehåll; och om det kunde — hvartill skulle det tjäna att transponera en melodi i ord?

I *En diktare* försättas vi åter till nya omgifningar. Här är interjören en stuga på landet och de figurer, som befolka den äro karaktäriserade med raska, skarpa drag. Särskild står hufvudpersonen klar i vårt minne: den gamle mannen med det oroliga blodet, som driver honom att ideligen stryka omkring på landsvägarne och titta sig till herberge hvarhelst han kan. Han har sitt eget hem; men han är aldrig där. Han är en konstnärnatur i torpeddräkt, en martyr för sin alltför lifliga fantasi. Författaren utstyr honom ingalunda med idel vackra egenskaper; tvärtom, han är i hela sitt väsen knappast sympatisk. Han är så inställsam, som man blir det af att frysa och hungra, han är åtskilligt teatralisk och mycket efterhängsen. Men trots alla dessa mindre sympati ingifvande egenskaper framstår han mot slutet af berättelsen som en nästan tragisk figur med sina stora, hungliga ögon glimmande af bunden längtan och darrande oro och »trängtan till att få dela med sig af det, som ville ha lif och ejes trycktes till döds af den tunga ensamheten».

De friga berättelserna äro väl mindre betydande än dessa, men dock i allmänhet skrifna med betydande talang. Per Hallströms föredrag är nästan alltid färgrikt och själfullt. Han har ofta goda infall, kvicka vändningar, och originella bilder. I *En antik porträtt* skildrar han t. ex. den gamla damens död så: hon hade släkt ögonlocken, »sedan höjde hon dem icke mera fler än i dödsögonblicket, då medvetandet störtade fram i vidt allvar och spändes till klarsyn och till».

Om icke Rousseau »i profil» hade blifvit insatt såsom föregångare i fru Mallings interiorer från 1750-talet, skulle boken kunnat förvaras en mera anspråkslös plats i vår litteratur. Man skulle då säkert med mera nöje läst denna, i sina yttre detaljer ofta förtäfliga skildring från tiden före den stora revolutionen i Frankrike, och man skulle på sin höjd ha beklagat, att författarinnans stil ofta blir onödigt platt genom hennes förkärlek för ord sådana som »söt».

A. E. L.

CHRISTINA NYGRENS

Garn- & Väfhandel

2 Kungsporspiatsen 2

rekommenderas i välfärdigt åttaka.

(Nord. A.B. 9849.) 18

Den oupphinneliga.

Prosa-dikt.

Hon skrider fram öfver en äng, der marken blott är blommor. Hennes hvita fötter trampa på fuktiga kalkar, men ej ens den sprödaste stängel förkrossas under hennes steg. I hennes fotspår rosa de sig dubbelts friska.

Hon fortsätter alltjämmt framåt, alltjämmt fladdrar hon bort mot det okända, likt en fjärril, som söker lifvets sötna lifven hos den oansenligaste.

Söker hon då verkligen något? O, nej, nej! Från hennes anlete framstrålar denna klarhet, som blott den vinner, hvilket tömt giftets bågare till botten.

För henne fins intet att taga, ty hon har allt att gifva. Är det därför att hon skänkt så mycket åt andra, att alla som bedja, är det därför hennes händer blifvit så stilla? Är det därför de hvilat på hennes bröst likt duvor som drömma?

Ingen utom ängens blommor får kyssa hennes klädningsfäll. Ingen utom solens strålar får vidröra hennes skinnande hår.

Och dock är det en, som söker närma sig henne. Hans fötter hafva redan svikit honom, hans knän äro sargade. Hans läppar äro stumma och kunna ej framhvisa flera böner. Blott hans ögon kunna ännu tala. Och de säga:

»Jag är en brunn, som törstar efter vatten. Jag är en skugga, som längtar efter ljus.

»Och dock är det nog, om blott en blick från Dina ögon faller ned i mitt djup. Du skall då se nya springkällor framvälla, der de forna utsinats. »När ej ens polypen på hafvets botten med sina tusen armar kan hålla fast den glänsande strimma han älskar, hur skall då jag kunna hejda dig?

»Är jag då för djert? Begär jag väl för mycket? Jag flyr ju all annan lycka blott för att få vara det grästrä, som krossas under din häls.

Nen den Odödliga flyger allt snabbare och snabbare fram öfver fattet. Den bedjande släpper sig allt långsammare och långsammare efter i hennes spår.

Ängens buskar söka hejda honom med skarpa taggar, äro slitande upp de halfsläta sären. Det är som ville de säga:

»Olyckliga, vänd om! Vet du ej, att du förföljer den oupphinneliga? Men den förmätne släpper sig alltjämmt vidare. Och ju längre bort den bärda och obarnhertiga försvinner, dess klarare blir glansen i hans ögon.

John Gray

Böcker till anmälan:

(Från Hugo Gebers förlag.)

Forordnads, af Gustaf Björlin.
Äf god familj, Roman af Gabriele Reuter, öfvers. af Ernst Lundquist.

Johanna från Domrémy, af Samuel Clemens, (Mark Twain). Fritt till svenskens af Anna Geete.

Wettergren & Kerber:
Kungsängsliljan, Dikt af Harald Jakobson.

Doktor
Gustaf Elander,
Norra Hamngatan 40,
(Snedt emot Apoteket Vasen).
Invärtes — Sp.: Barnsjukdomar.

Hvandalag: kl. 9—10 i m. och 2—3 e. m.
Sön och helgdagar kl. 12—1.
Rikstelefon 6095.

Tandläkare
Karl Elander
N. Hamngatan 40,
(Snedt emot Göta Källare).
Smartfri tandutdragning.

R. T. 9095.
(Nord. A.B. 9846.) 26

Meddelande från
Wald. Zachrissons
Reproduktionsatelier

Göteborg Köpmangatan 34 & 36.

Sedan min reproduktionsatelier nu hunnit blifva försedd med det bästa i maskineri- och instrumentväg, som finnes till erhålla, och så den står under ledning af kompetenta krafter, så till-lägger jag mig fasta sällanbetens synnerliga upmärksamhet på denna sarskild framställande, ett en yllert snabb expedition. Fint utformade och billigt pris kunna påräknas. Citat utformas såväl i AUTOTYPE (å sink och koppar) som i POTOTYPE.

Högaktingsfullt
Wald. Zachrisson.

Hos HENR. AHLBERG
STOR JUL-EXPOSITION

omfattande, utom utsökta Nyheter uti
Siden- & Ylleklädningstygger

äfven ett rikhaltigt urval till
passande artiklar, speciellt inhöpta med ledning af hvad de stora Londoner & Pariser-Jul-Bazarena erbjuda denna säsong.
Priserna ytterst billiga. Smakfulla artiklar hos

Henr. Ahlberg.

Finaste Bordsmör

från Ekudden vid Floda
inkommer två gånger i veckan hos
Hemming Sjöberg.

West End Club Whisky

Endast hos

Alfred Nygren.

(Nord. A.B. 9864.) 25

Turnbull & Wood

tillåta sig hänföra konsumenters upmärksamhet på deras

"GLEN" Whisky

(Special Blend)

på våra fyrkantiga gröna flaskor af olika storlek. Denna Whisky's kvalitet och typ torde, där den ej undergatt »försökning», ej underkännas af någon som söker en genuin och förädlad Scotch Malt Whisky.

Turnbull & Wood, Whisky Merchants,
London, Perth N. B. & Newcastle-upon-Tyne.

Förskäp i Sverige genom hvarje mera betydande Vin- & Spirituossalager.

(Nord. A.B. 9855.) 19

Rök:

Mercedes,
fin middagsvagn till 12 kr. netto.

Hav. Utskott,
förpackad i 200-lador till 5,50 kr. netto.

Profflador om 50 st. å 3 kr. ladan.

Brunkeberg-Magasinet

Cigar-Depot

19 Ö. Hamngatan 19,
GÖTEBORG.

Rikstelefon 3344.

(Nord. A.B. 9855.) 19

Akta RYSK

* Caviar *

svalt osaltad som lättsaltad

ständigt på lager hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26

Extra fina

Engelska

Ostron

hos

Wickman & Stillström.

(Nord. A.B. 9865.) 26